

PAMÁTKY

ARCHAEOLOGICKÉ A MÍSTOPISNÉ.

Organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze.

Redaktor dr. **Josef Lad. Pič.**

Dílu XV.

Roku 1892.

Sešit IX.

Archaeologický výzkum ve středních Čechách,

který roku 1889—1891 společnou prací podnikli

Jan Hellich, lékárník v Poděbradech; *Dr. J. L. Pič*, professor v Praze; *Václav Požarecký*, ředitel cukrovaru v Litoli, a *Jan Waněk*, vrchní správce v Radimi.

Píše *Dr. J. L. Pič.*

(Pokračování.)

V.

Mohyly u Velké Dobré.

V červenci r. 1890, navrátiv se právě z okolí Turnovského, zastavil jsem se v museu, i bylo mi zvěstováno, že den neb dva dny před tím p. P. Nedvěd z Horních Dokes (okr. Unhošťského) ohlásil, že rozkopal na pohřebišti u Velké Dobré jednu mohylu a našel mnoho bronzů, i upozornil, že by se snad dalo nalézt v dalších mohylách ještě více. Ačkoliv jsem tehdy měl jiný plán, přece jsem považoval za nutné jít po stopě naznačené: jel jsem nejbližším vlakem dle udané adresy za p. P. Nedvědem do Roztok, a když jsem jej tam nestihl, nejbližším vlakem do Unhoště a odtud putoval jsem do Hor. Dokes. Zde našel jsem P. Nedvěda již k odjezdu se chystajícího na místo svého určení do Istrie. Týž ukázal mi s velikou ochotou

nalezené bronzky i sdělil se mnou, že mu vždy nápadny byly kopečky v blízkém lesíku nad Velkou Dobrou, jež patří k císařskému panství Jenečskému, vypravoval dále, kterak o věci té nejednou hovořil s p. lesním, až se konečně shodli, že nějaký ten kopeček rozkopou, aby se přesvědčili, zdali to nejsou mohyly. Stalo se tak, když P. Nedvěd jako neomista se vrátil na krátké prázdniny.

Z prvu rozkopána byla mohylka při vozové cestě (na plánu č. 18.), kde stromoví vůbec nebylo; ale tu nenačteno ničeho. P. Nedvěd zkusil to ještě jednou a sice tentokráte s jednou z největších mohyl (č. 13.). Prvý den kopal se bez výsledku; druhý den však byla žeň hojná: nalezeno hojnost věcí bronzových. Abych nabyl

lepšího názoru o situaci, vyšli jsme shlédnout samo pohřebiště, jehož poloha jest tato: na sever od Velké Dobré nalézá se nepatrný pahrbek zalesněný, který nese název „Hora“. Jelikož pak „Hora“ není ani kopcem, ba sotva kopečkem, zbývá jediná možnost, vykládati název „Hora“ archaismem, totiž ve významu lesa, jakož do dneška na Slovensku jest zvykem. Sama Hora souvisí na východ s malou vypnulínou, kloní se mírně na stranu severní, kdežto na straně západní a jižní spadá v mělkou roklinu, kterou protéká malý potůček. Pahorek tento na západní straně porostly jest mýtem, na východní polovici pokryt jest polo listnatým, polo jehličnatým lesem, který činí velice příjemný dojem i tím, že půda téměř na skrz je pokryta zeleným pažitem. V lese vysokém nalézaly se mohyly směrem od jz—sv, počínaje od okraje pole na jižní straně až ke svahu severnímu dosti širokým pruhem, na východní straně až k polím docházejí. Napočítal jsem tehdy při zběžné obchůzce okolo 40 mohyl velikých, prostředních i malíčkových po obou stranách široké vozové cesty, která středem vysokého lesa vede, ba i na této.

Mohyla, která tak bohatě odměnila namáhání P. Nedvěda, mohla obnáseti 8 m. v průměru a byla na 1·70 vysoká. Byla nakopána od záp.-vých. i bylo lze měřiti při původní zemi pod obalem hlinitým asi 20 cm. silným: kamenný věnec z velkých kamenů složený v mohutnosti 60 cm.; pak následovala hlína v mohutnosti 1·20 cm. a konečně kamenný kužel 1·50 vys., na povrchu krytý vrstvou hlíny asi 20 cm.; spodní plocha jeho mohla obnáseti 5 m. v průměru. Sám pohřeb nalezen na pokraji kužele při západní straně, jak se později objasnilo tak, že na původní zemi nalezena nejprve vrstva popelem míšené hlíny s nějakými třepy nádoby mískovitě, a hned na to bronzové dary pohřební částečně též pod kameny, částečně již mezi kameny spodními na neveliké prostoře. Jelikož mohyla dokopána nebyla a stromy další kopání dovolovaly, vyžádal jsem si dovolení, abych na druhý den mohylu nakopanou ještě dále prohlédnouti mohl, a pozeptal se, zdali by další kopání bylo možné, i spěchal jsem pak, abych prohlédl poklady ve shlednuté mohyle nalezené. Byly to:

Tab. XXII. číslo 1. čepel meče bronzového na tři kusy zlomeného se 4 nýty, kterými byl k jílcí připevněn; oba břity dosti jemně byly vytepány, hřbet jest vypoukle žebrovitý, plekno či špička jest ulomena; dnešní délka 46 cm., největší šířka 3·2 cm.

Č. 2. čepel br. dýky dnes 13·7 cm. dl., 2·5 cm. šir., přelámaná, s žebrem uprostřed a dvěma nýty ku připevnění jílice.

Č. 3. br. palstav s nepatrnými laločky a žlábkem, v hořené části slabě vykrojený, 18·5 cm. dl., s břitem 4·7 cm. šir.

Č. 4. br. náramek otevřený, 5·3 cm. v světlosti, zdobený na obou okrajích čtyřmi k sobě přiléhajícími, čtyřnásobnými polokruhy, při obou koncích vedeny 4 příčné rýhy.

Č. 5. br. náramek otevřený 5·3 cm. v světlosti, zdobený tak, že uprostřed vedeno 6 příčných ryh, od těch pak na jednu i na druhou stranu vybíhají skupiny ryhovaných neb i tečkovaně píchaných čar lomených v úhel, při obou koncích umístěny opět 4 příčné rýhy.

Č. 6. dva stejné bronzové náramky otevřené, 6 cm. v světlosti, 2·2 cm. v nejv. šířce. Ozdoba provedena tak, že hlavní pole rozděleno šesti příčnými ryhami, k nimž po obou stranách přiléhá čtyřnásobný polooblouček, podél okraje pak vedeny vždy dva tečkované polokruhy, za nimiž k oběma koncům umístěna napříč též tečkovaná linie.

Č. 7. sedm trychtýřovitých trubiček jen z části zachovaných z tenkého bronzového plechu svinutých, z nichž některé i dřevem vyplněny byly; přibližná délka mohla obnáseti 9—10 cm., hoření průměr otvoru 1·3 cm.

Č. 8. bronzová jehlice, dnes 17·5 cm. dl., s placatou hlavičkou 1 cm. v průměru mající, pod kterou se nalézají 3 vroubky; o 3 cm. nížeji jest vývalek s 10 vroubkami.

Č. 9. bronzová jehlice, dnes 12·4 cm., z kulatého hladkého drátu, jejíž hlavička utvořená zavinitím roztepaného konce drátu.

Č. 10. úlomek jehlice, dnes 11·7 cm. dl.

Č. 11. osm malých puklic (phaler), 3 cm. v průměru, na okraji s dírkami (na $\frac{1}{3}$ okraje vzdálenými).

Č. 12. osm puklic či phaler, 4 cm. v prům., rovněž na okraji s dírkami k připevnění, jedna z nich zdobena tečkovaně vytlačeným kruhem.

Č. 13. šest phaler, 9 cm. v prům., s dírkami k připevnění a kruhem tečkovaně vytlačeným

Č. 20. zlomky jehlic a špička jakoby z hrotu oštěpu s tulejkou, která až ke špičce dosahovala a na úlomku znatelná jest.

Č. 24. kousek vypouklého prkénka (dubového?) na němž leží částice bronzového plechu.

Na druhý den zkoušel jsem, zdali v mohyle tak bohaté nějaké pohřební nádoby též uloženy nebyly, i rozšířil jsem průkop na obě strany, ale nadarmo; zkoušel jsem to později opětně, ale vždy bez výsledku, tak že celkový dojem byl ten, že popel ze spáleného těla dán na původní zemi, snad v nádobce, snad jen nasypaný na původní zemi, k tomu že položeny dary pohřební, označující bojovníka vynikajícího zbraněmi i ozdobami a pak kladen mohylový kužel dosti vysoký, ač tak, že kladením kamene na pohřeb kužel narovnan šikmo, následkem čehož pohřeb zůstal na pokraji kužele; na to nakladen kolem věnec a vše zasypano zemí.

Mezi kopáním došla mne zpráva cis. lesního úřadu ve Velké Dobré, že další kopání jest možné pouze na zvláštní dovolení ústředního ředitelství císařských panství v Praze. Nezbylo než putovati do Prahy. Před odjezdem přenechal P. Nedvěd, odjížděje právě na místo svého povolání, veškeré jím nalezené věci pro sbírky musejní, začež jemu budiž vysloven dík.

Po návratu do Prahy napsali jsme s p. archivářem dr. J. Emlerem, jakožto jednatelem musea a předsedou archaeologického sboru, žádost k c. k. ústřednímu ředitelství císařských panství, aby museu českému bylo dovoleno prokopati některé mohyly u Velké Dobré. Jelikož tehdy vrchní ředitel nebyl přítomen, byl jsem poukázán, abych si přišel za tři dny pro odpověď; jelikož pak do naznačené doby odpověď nedošla, obdržel jsem od p. lesního inspektora ústní dovolení k prokopání některých mohyl, načež jsem bez meškání vypravil se opět do Dobré.

Za mé nepřítomnosti vyhlídli p. lesní adjunkt F. Málek a hajný J. Čermák, kteří se o mohyly velice zajímali, jednu z pěknějších mohyl (na plánu č. 24.) k prozkoumání, mohyla to, která byla 50 kroků na úpatí v objemu, a 1·5—2 m. vysoká. Mohyla byla jen na úpatí porostlá stromy a byla tudíž vyhlídka, že se dá pravidelně odkryti. Dal jsem tedy především odstraniti hlinitý povrch asi 30 cm. silný, a když kamenný kužel pěkně skládaný byl odkryt, jali jsme se kužel rozbíratí shora. Ve hloubce asi 75 cm. čekalo nás překvapení: dělníci narazili na lebku lidskou. Myslíl jsem, že to bude starší kostra, a dal jsem tedy kopati od hlavy směrem jižním; ale když se nic neobjevilo, ujal jsem se práce sám a za nedlouho odkryl jsem pěkně zachovanou kostru, na zádech, hlavou (d. 200, š. 137, ind. 68·5) k západu, nohami k východu; jakkoliv nenalezeno při kostře ničeho, byla poloha kostry již dosti zřejmým svědectvím, že máme co činiti s pohřbem pozdějším a pohřeb mohylový že musíme hledati hloub; tak zakončili jsme prvý den kopání.

Na druhý den rozbírali jsme mohylu dále do hloubky. Po některém kopání narazili jsme při východní straně na střepy, které čím hloub, tím byly hojnějšími. Ponechal jsem tudíž u sebe pouze dva dělníky a čtyry poslal jsem k mohyle zcela nízké (č. 15.), kterou pak rozkopali celou, ale bez výsledku.

Největší část střepů v mohyle č. 24 nalézala se asi 1 m. pod mrtvolou předešlého dne vykopanou, částečně mezi kameny, částečně pod nimi. Původně mohlo býti uloženo do země na tomto místě asi osm nádob, z nichž jedna velká, ostatní menší, v tom počtu tři tuhované miskovité šálky s úškem, z nichž jedna se šrafirovaným dnem uvnitř na polo sestavena, kdežto na sestavení ostatních nedalo se ani pomyslití. Dále

ke středu začínala popelovitá vrstva v síle asi 40 cm. již na původní zemi; zde na povrchu pod kamením nalezena polovina koflíčku bronzového sítkovité dírkovaného s úškem, již v zemi rozmačkaná, tak že nedala se zachrániti (tab. XXII. č. 23. podává její původní podobu). V popelišti samém nalezen malý okřínek, část jiného, pak malá nádobka válcovitá z červenavé hlíny. Z bronzů nalezeno malé kolečko lité 4·5 cm. v průměru (č. 22.) se 4 pannami a dírkou uprostřed 0·5 cm.; dále nalezen kus jehlice (č. 25.), kusy jehlic (č. 15., 19.), část silné jehlice s vroubkovaným vývalkem, který zakončen větším vroubkem, dále k hlavici třemi vroubky opatřené (č. 21.) malé a tenké kroužky, které při vyjímání ze země se drolily, konečně zlomky nože (dýky?) s prolamovaným, polo zakrouceným řapem, z něhož dřevěný, nýty upevněný obklad vymizel, a jehož kroužkovité zakončení na polo ulámáno bylo. Hloub byla již ulehla zem a okraj mohyly, který při stopování pohřbu státi zůstal, dělníci živou mocí více rozebrati nechtěli, že prý tam nic není.

Zpráva o kopání mohyl a nalezené mrtvole roznesla se po okolí, tak že již druhého dne, zejména z blízkého Kladna, takové množství zvědavých se nahrnulo, že bylo až obtížno kopati. Odpoledne téhož dne dostavil se i p. lesní inspektor se zprávou, že pan ředitel panství císařských rozhodl, že žádost naše musí do Vídně k rozhodnutí; abych pak nadarmo nevážil cestu, dovoleno mi na druhý den ještě jednu mohylu prokopati.

Mohyla č. 15. na plánu, kterou téhož dne 4 dělníci kopali, byla rovněž asi 50 kroků v objemu, ale sotva 0·50 m. vysoká, kamenným věncem vroubená, kužel však byl i ve středu na několik pouze kamenů vysoký. Když dělníci vybrali všechn kámen, zkoušeli jsme kopati do hloubky, ale mimo malou vrstvu popelovité země nenalezli jsme ničeho.

Na třetí den prokopali jsme mohylu č. 1. celkem 52 kroků v objemu a 1 m. výšky mající. Složení mohyly bylo totéž: kamenný věnec, hlinitý obal, pěkně narovnaný kužel, ale mimo vrstvu popelovitou nenalezeno ničeho.

Tak zakončeno jest zase kopání mé ve Velké Dobré. V zimě, někdy před vánoce, došlo však vyřízení naší žádostí nejvyšším hofmistrovským úřadem, že mohyly ve Velké Dobré mají se rozdělití na polovic mezi dvorní museum a české museum, tak aby buď nálezy neb mohyly na polovic se dělily. Když jsem pak začátkem dubna 1891 do Vídně přijel, smluvil jsem se s kustodem dvorního musea p. J. Szombathym, s nímž potom tak mnohou příjemnou chvíli jsem zažil, že rozdělíme se o mohyly. Stalo se tak krátce po otevření výstavy některý den v červnu. Vyjeli jsme z Prahy s p. kustodem

Szombathym, na cestě připojil se k nám p. lesní inspektor a v přítomnosti p. nadlesního a za pomoci p. lesního adjunkta vyměřil p. kustos Szombathy pohřebiště a zhotovil pak pláněk, který tuto podávám. Napočítáno tehdy mohyl 37; později při kopání počítal jsem a zanesl do plánu do 58, po mně p. kustos Sz. napočítal prý jich ještě několik. Rozumí se, že číslováno na zdařbůh, a právě to nahodilé číslování, pak i okolnost, že pan kustos Sz. chtěl si ponechat největší mohylu (č. 23.), což jsem rád mu přiznal jednak proto, že museum již značnou kořist mělo, jednak že mohyla byla skutečně pracná, rozhodnuto při obědě, že české museum má kopati mohyly se sudými čísly, dvorní museum s čísly lichými.

Bylo původně smluveno, že zahájíme kopání mohyl u Velké Dobré s p. kustodem Szombathym společně; jelikož však p. kustos Sz. z Prahy jel dále do Němec a pak na sjezd anthropologický do Kralovce, později, na podzim, v Krajině kopati chtěl a tudíž mohyly u Velké Dobré na budoucí rok odložití mínil, vybral jsem se sám, když jsme prve dokončili kopání významitého pohřebiště Dobřichovského, do Velké Dobré, kdež jsem 15. července kopání zahájil.

Pro větší rozmanitost kopáno brzy na tom, brzy na onom konci pohřebiště, i myslím, že bude nejspřávnější, když i při popisu zachovám pořad, v jakém kopáno.

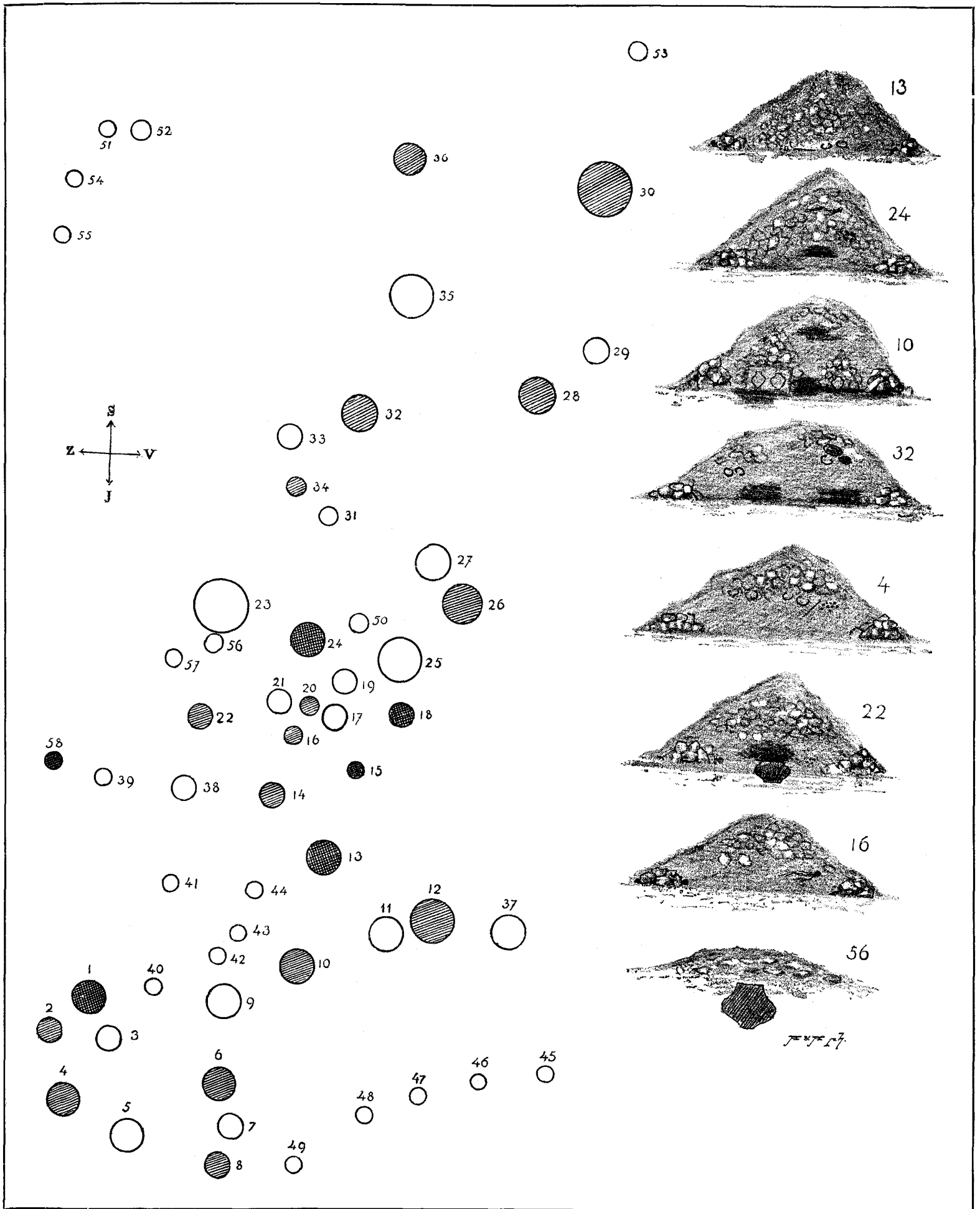
Mohyla č. 28. Mohylu tuto vyhlednul lesní adjunkt p. Málek jako nejpěknější z musejních; měla 13 m. v průměru, při jižní straně byla na 2 m., při severní (na malém svahu) na 4 m. vysoká. Kopání začalo se strany jižní. Nejprve prokopán věnec z velikých balvanů složený, pak následovala vrstva hlíny na 2 m. až ke kuželi též z velikých balvanů složenému. Kopáno na celou šířku kužele s ohromným namáháním, takže několikrát jsme odešli, ale opět se vrátili, až doznali jsme úplného sklamaní: v této skutečně s ohromným vynaložením sil zbudované mohyle nebylo ani střepliny nalezeno; malá vrstva popelovité půdy uprostřed pod balvany, to bylo vše; zkusili jsme to na různých místech, zdali pohřeb není hlouběji v původní zemi, ale též bez výsledku.

Mohyla č. 10. Nenaleznuvše ničeho na straně severní, vyhlídli jsme si při jižní straně mohylu č. 10., mající 14 m. v průměru a 1·5 m. výšky. Kopání začalo se strany východní na 6 m. zšíří: nejprve objeven věnec na 1 m. šir., pak následovalo na 2 m. hlíny. Ještě než došlo se ke kuželi, udeřeno k jižní straně na vrstvu popelovitou, která v poměru 1·20 m. : 1 m. pod kužel sáhala. V popelišti tomto nalezena bronzová jehlice (tab. XXIII č. 2.) 14 cm. dl. s kulatou placatou hlavičkou 14 mm. v průměru, s dvojí ryhou na obvodu a příčnými krátkými ryhami na hranách obvodu. Jehlice

sama byla též po obvodu ryhovaná a sice hned pod hlavičkou 7 ryhami na obvodu a pod nimi krátkými ryhami shora dolů vedenými; doleji následovalo pole hladké a pod tím rýhy podobným způsobem jako prve provedené. Dále nalezena menší polovice náramku otevřeného s třemi žeběrky podélnými a na příč ryhovanými, s patinou světle zelenou (č. 4.). Ve středu kužele nalezena malá komůrka, v kteréž seděly dvě nádobky; prvá úhledný džbánček (č. 16.) místy hnědý, místy žlutý, v dolejší části baňatý, s dlouhým táhlým hrdlem a táhlým úskem, 11 cm. vys., v otvoru 8·5 šir.; úško 5·5 cm. dl., 2 cm. šir., dno 4·5 cm., v nejv. baňatosti 10 cm. v průměru; pod hrdlem provedena ozdoba ze šikmo rýpaných ryh. Když jsem džbánček odhrabal a ze země vyndával, odloupl se úško ke kameni ještě pevnou žlutkou přilepené i ukázalo se, že úško bylo v hořené části přilepeno k nádobě, v dolejší části končilo pupíkem, který do navrtané nádobky zasazen byl, což se pak u všech úšek opakovalo. Podle stála na polo v prosáknuvší do komůrky vodě nádobka žlutavá (č. 18.) z jemně plavené hlíny, s rovným hrdlem a ulomeným úskem, přibližně 10 cm. vys., v hoř. otvoru 13 cm. šir.; v baňatosti byla zdobena třemi pásy, v nichž na příč provedeny skupiny ryh, oddělené vždy prázdným polem. Mezitím i při pravé či severní straně vyskytlo se popeliště, které pod nový, druhý kužel se táhlo; v popelišti tomto nalezen zlomek br. jehlice (č. 3.); v kuželi pak rozdrobená nádobka mískovitá barvy šedé. Mezi oběma kuželi bylo při patě přes 1 m. hlíny. Pod samým pak povrchem mohyly, téměř uprostřed objevena opět skupina kamení a pod ní popeliště, v kterém nalezeny nejprve zlomky br. srpku (č. 6.), pak džbánček (č. 17.), podobný prvému co do formy, až na to, že dno jeho mělo podobu kosočtverce, nádobka pak v dolejší polovici ke dnu poznenáhla se šířila; povstale takto v rozích vypnuliny zdobený jsou vždy třemi ryhami v podobě úhlu, shora dolů obrácených. Výš. 11 cm., hoř. otv. 7 cm., délka úška 6 cm., šířka 2·5 cm., dno v diagonale 8 cm., v příční šířce 6·5 cm. v prům.

Byla tedy mohyla tato trojče, v které popel spáleného těla uložen pod kuželem, do popeliště položeny sporé pohřební dary, nádobky pohřební pak položeny do kužele, kdež umístěny v prvém případě v pravidelné komůrce z kamenů větších složené, v druhém případě do kužele, v hořením pohřbu položena nádobka pod kamenem, kdež arci tíhou kamene rozmačkána jest; džbánček téměř celý sestaven, nádobka nikoliv.

Mohyla č. 32. Po prokopání mohyly desáté vrátila se jedna část dělníků k nedokopané tehdy ještě mohyle 28. a část jala se kopati mohylu 32, celkem 11 m. v průměru, 1·3 výšky mající. Prvého dne odkryt kamenný věnec i kopáno dále v hlíně, v které záhy ukázalo se

Mohyly u Velké Dobré: polohopisný plán, průřezy mohyl.

popeliště, táhnoucí se ke středu, tak že v prostřed mohly sáhalo na 1 m. pod povrch; kamene v mohyle bylo vůbec velmi málo, a to hlavně na povrchu. Druhého dne, když začalo se docházeti ke středu mohly, objeveno na pravé či severní straně mohly blíže již k okraji pod slabou vrstvou kamene sotva 30 cm. pod povrchem nejprve dvě náramků, pak 7 puklic na sobě položených a dvě jehlice mimo několik střepin.

Oba lité náramky úplně stejné (tab. XXIII. č. 20.) byly otevřené, 5·7 cm. v světlosti s patinou jasně zelenou. Povrch náramku zdoben jest tak, že prostřední hlavní pole ohraničeno pěti ryhami příčnými na obou stranách; po každém okraji vedeno pět čtyř- až pateronásobných poloobloučků, v prostřed pak podle prostřední hrany vedeny dvě řady teček. Konce náramků rozděleny po každé straně na dvě pole, ohraničená rovněž 5—6 příčnými ryhami; krajní pole bylo hladké, vnitřní zdobeno dvakrát dvěma na příč obloukem proti sobě postavenými čtyřnásobnými poloobloučky. Puklice (phalery) podobné oněm z mohly 13. (tab. XXIII. č. 23., 24.) měly na okraji po 4 dírkách k připevnění; 4 byly úplně zachované, každá 8 cm. v průměru. Obě jehlice (tab. XXIII. č. 12., 13.) 20·3 cm. dlouhé s roztepaným drátem při hlavici, který zahnut byl k jehlici; pod hlavici byla jehlice ovinuta, jedna o devíti závitěch v šíři 2 cm., druhá měla zachované pouze 3 závitky. I hlavice roztepaná i ovinutý drát byly ulomeny, tak že původní vzhled jehlice této není patrný; zdá se však, že obě jehlice byly podobného rázu jako ony ze sbírky kn. Jana Ad. Schwarzenberka, myslím, že u Plavnic nalezené (srov. Much, Kunsthist. Atlas tab. XXV. 3. 4.), kde roztepaný a svinutý drát hlavice drží příční kotouče drátu br. svinuté po způsobu hlavice spon la Tèneských.¹⁾ Současně dva dělníci, při jižní straně mohly zaměstnaní, šli též po stopě popeliště, nad nímž kamení bylo ve vrstvě mohutnější. V popelišti tom nalezen jest druhý pár náramků litych, otevřených, rovněž 5·7 cm. v světlosti. Náramky tyto, nesoucí patrné stopy žáru, zdobeny jsou tak, že uprostřed proveden jest kosočtverec čtyřnásobný, vroubený vnitř i zevně čarami tečkovanými; k oběma koncům poněkud rozšířeným provedeno podobným způsobem po dvou zlomech kosočtvercových; na okraji provedeno po 6 čarách příčných. Nad popelištěm nalezeno něco střepů bez ozdob.

Mohyla tato vypadá na prvý pohled jako dvojče, ale zdá se, že přece jen na jeden pohřeb, arci nepravidelný, souditi slušno, poněvadž dva páry náramků v mohylách velmi často se vyskytují. Při kopání této mo-

¹⁾ Podobný pár jehlic rovněž neúplných (chybějí příční kotouče) viděl jsem posledně ve sbírce p. Strassera v Ruzíně z hrobu se skrčenou kostrou na pohřebišti Únětickém.

hly přítomen byl vrchní správce p. J. Waněk, jenž mne ke kopání navštívil přijel.

Mohyla 30. Když nám jednou štěstí přálo, odhodlal jsem se povolití obecnému naléhání a zkusiti to s mohylou číslem 30. poznamenanou, kterou i p. kustos Szombathy měl za největší a za nejpěknější ze všech, kdežto já již od předešlého roku měl k ní nedůvěru. Na konci vysokého lesa, v mlází, blíže k údolí severnímu, viděti bylo kopeček přes 300 kroků v objemu a z roviny na 4—5 cm. vystupující, což činilo dojem docela jiný než ostatní mohly; na vrcholku samém bylo kopáno, ale v prokopané části bylo viděti pouze zem. V archaeologii však mínění neplatí, tu se jedná o přesvědčení se. Začali jsme tedy kopati hned od kraje a tu se ukázalo, že po několikátém kopnutí jsme na rostlé skále. Postupovali jsme tedy, kopajíce, k vrcholku až jsme zjistili, že zde vystupuje skála z roviny vypínající se v malý pahorek. Na vrchole však objevil se pravidelný věnec mohly 12 m. v průměru. Kopajíce téměř v celé šířce mohly, našli jsme mohutnou vrstvu hlíny a ke středu teprv udeřili jsme na jádro z velkých kamenů skládané. Zvláštnost této mohly jevila se též v tom, že na původní skále bylo drobného kamení tak spěchovaného, jako by tu zámyslu bylo šterkováno; ve šterku tom a ve vrstvě hlíny na něm ležící bylo pak takové množství popele s uhlíky, jako jsme dosud nenalezli. Na druhý den dostavil jsem se v 1/27 ráno ke kopání a to v pravý čas: právě při mém příchodu narazil dělník ve vrstvě mezi kam. jádrem a šterkem na kosti lidské. Jal sem se tedy pátrati sám i odkryl jsem po malé chvíli části lebky polo zetlelé, a sice čelní kost mírně klenutou, části temenní kosti, hoření a dolní čelist se zuby již obroušenými, z čehož vysvítalo, že pochovaný tu člověk zemřel v pokročilejším věku (40—50). Lebka byla patrně nakloněna tak, že hleděla k západu. Jelikož lebka ležela jednak blíže severního okraje, jednak že čelisti ležely směrem jižním, jal jsem se hledati tělo směrem jižním, ale nenalezl jsem ničeho; ve vlhké poněkud půdě tělo patrně zetlelo úplně. Hledal jsem tedy směrem západním a tu jsem po chvíli odkryl loketní rourkovou kost položenou směrem s. j. v jisté vzdálenosti od polohy, v které asi původně tělo leželo, což poukazovalo na ruku zdviženou k hlavě; doleji pak (t. ve směru jižním) odkryl jsem rourkovou kost stehenní směrem od v.-z., což poukazovalo též k položení kostry skrčené. Byl jsem překvapen nemálo tímto objevením, ale nebylo kdy dlouho přemýšleti; musil jsem zatím všeho nechat, abych se podíval do Libušína, kde, jak mi na večer před tím bylo zvěstováno, nalezena zlatá helmice. Přikryl jsem tedy objevené kosti papírem a hlinou a poslal čtyry dělníky k mohyle 26., dva ostatní k nedokopané tehdy ještě mohyle 28.

Přijel jsem z Libušína teprve po poledni, naleznuv tam místo zlaté helmy necelou železnou přilbicí někdy ze švédských válek. Odpoledne dostavili se ke kopání dosavadní moji známi z Velké Dobré: pan nadlesní Möltzer, pan lesní Rück, pan lesní adjunkt F. Málek a hospodářský správce pan K. Mulatsch s paní, jimž vděčnou tuto věnuji vzpomínku, neboť jim děkuji tak mnohou příjemnou chvílí za mého pobytu v Dobré; ze vzdálenějších přijeli: soudruh ve výzkumu pan V. Požárecký, řed. cukrovaru v Litoli, p. Felcmann, řed. cukrovaru ve Zvoleňovsi, a p. Šmidt, účetní cukrovaru tamtéž, jakož i četná společnost z Kladna. Před těmito svědky odkryl jsem kostru znovu, jak zůstala v původní poloze, i konstatováno tu znovu, že kostra pochovaná hlavou k severu, nohama k jihu, ležela skrčeně na pravém boku, obličejem k západu, s rukama k hlavě zdviženými, s nohama mírně zataženými. Dále konstatováno z polohy kostry pod kamenným jádrem, ve středu mohyly, že mrtvola nebyla položena do mohyly již hotové později, jako bylo při mohyle 24., nýbrž že mohyla svým složením poukazuje k tomu, že byla nanesena právě na mrtvolu pochovanou. Popeliště, v kterém kostra ležela a které mělo přes 2 m. v průměru, lišilo se rozhodně od popelišť v druhých mohylách, poukazovalo však množstvím popele i uhlíků k tomu, že tu hořel veliký oheň, jaký dosud při skrčených kostrách nebyl zjištěn. Po těchto úvahách přistoupil jsem k další práci, pátraje, zdali se nevyskytnou nějaké dary pohřební; ale ani pod krkem, ani v poloze těla ani ramenou a nohou nenalezeno ničeho; když však dělníci vyhazovali hlínu, zabrali též z polohy při hlavě, a tu ve vyhozené hlíně nalezena br. pilka (č. 9.) 5·4 cm. dlouhá, na jejíž jedné straně v délce 3·4 cm. bylo 22 zoubků, pak následovala plocha hladká 1·7 cm., pak opět dva zoubky z ulomené polovice pilky.

Bronzová pilka nalezena u nás v hromadném nálezu v lese Rovném u Rydče na Litoměřicku spolu s jinými bronzami (Pam. arch. XIII. 331.), jiná v kamenných mohylách v Meklenbursku též s jinými bronzami (Jhrb. Meklb. XI. 377), z čehož vysvítá, že skrčená kostra v krajní mohyle v Hoře může býti současnou alespoň s těmi mohylami, které do té chvíle byly rozkopány. Jelikož pak mohyly u Velké Dobré vnikají již do území, v kterém převládají pro tu dobu hroby se skrčenými kostrami, byl by v mohyle této podán důkaz, že obojí pokolení, jedno, které pálilo a v kamenných mohylách s věncem ukládalo své mrtvé, a druhé, které nebožtíky své skrčeně kladlo v lůno matky země (i pro dobu známých jehlic s úskem nestejným způsobem), vzájemně se pronikalo. Ten výminkou zde pochovaný skrčený člověk byl jiného národa, než ti ostatní zde pochovaní; ale ta veliká hranice, která spalena na místě, kde uložen

byl k poslednímu odpočinku, poukazovala by k tomu, že buď byl zde sám jediný svého pokolení a pochovávali jej ti v ostatních mohylách pohřbení, neb měli sourodáky, že ti v zapálení veliké hranice alespoň vnější formou přiblížili se pohřebnímu obrádu ostatních. Jelikož pak dále jak z velikosti a složení mohyly, tak i z vyvýšenosti místa souditi se dá, že pochován tu muž znatný, jehožto pohřbu lidé zde usedlí zapálením hranice se účastnili respektující zároveň národní jeho obrád pohřební, mohlo by se snad i říci, že muž ten byl snad i pánem onoho pokolení mohylného, mohlo by se snad dále říci, že byly chvíle, kde ono pokolení jihočeských kamenných mohyl s věncem a s žárovými pohřby, vnikuvší do země onoho pokolení se skrčenými kostrami, bylo udoláno pokolením posledním, domácím a snad i časem donuceno bylo uznávati jeho panství. Jinak alespoň těžko bylo by vysvětliti, jak náš skrčený člověk dostal by se na nejvíce nápadné místo na pohřebišti kamenných mohyl, jak by k tomu přišel, aby při jeho pohřbu zapálená byla veliká hranice.

Mohyla č. 26. byla 12 m. široká, na 0·80 m. vysoká. Kamenný věnec byl i tu kolem mohyly, pak následovala mohutná vrstva hlíny, v které téměř na povrchu při straně východní byla rozbitá nádobka s nožkou (tab. XXIII. č. 28.); ku straně jihozápadní nalezen neveliký kužel kamenný, pod kterým objevilo se popeliště jako vlastní pohřeb.

Mohyla č. 6. byla 10 m. v průměru; věnec její složen byl z balvanů a podobně i vnitřní kužel, pod kterým vyskytla se vrstva popelem promíchané půdy na 40 cm. mohutná; v kamenném kuželi nalezeno něco střeplů bez ozdob.

Mohyla č. 40. byla jedna z nejmenších: věnec byl sotva 2·5 v průměru a kužel sestával vlastně z velikého balvanu a něco menšího kamene; pod balvanem nalezena popelem míšená země.

Mohyla č. 4. byla 8 m. v průměru. Kopáno se severní strany k jižní celou šířkou mohyly na 1 m. hluboko, ačkoliv se po prokopání věnce kamenného a vrstvy hlinité ukázalo, že kužel jest pouze 0·50 m. vysoký, pod ním pak že jest mrtvá země. Ke středu mohyly objevilo se pod kuželem popeliště a pod ním vypálená hlína svědicí, že tu bylo i žaroviště.

V popelišti tom objeven při straně západní jeden náramek ve tři kusy zlomený, druhý celý. Oba náramky 6·2 cm. v světlosti byly zhotoveny z širokého tepaného plechu bronzového, na povrchu ve středu hladkého, na pokrajích 4 ryhami podélnými a na samém kraji příčnými, krátkými ryhami zdobené; oba konce zúžené rozštěpovaly se pak ve dvě ramena, z nichž každé (na obou stranách) stáčelo se v závitok či růžici, jež z polovice arci ulámané byly; před rozdělením byly příčné rýhy

(tab. XXIII. č. 8.). Poblíže těchto náramků ležela jehlice (tab. XXIII. č. 1.) na tři části rozlomená, celkem 49 cm. dl., se slabým vývalkem 3·5 cm. dl., ryhovaným dvakrát na obvodu vždy 8 ryhami; střední pole 0·6 dl. ryhováno shora dolů čarami lomenými, na obou stranách byly malé rýhy kosé. Pod hlavičkou týž ornament z části se opakuje, tak že provedeny 4 rýhy na obvodu a k nim připojeny rýhy kosé na příč. Plochá hlavice 1·7 v průměru poněkud jest prohloubená, na obvodu pak 0·7 cm. silném dvě rýhy kolem okraje vroubeny jsou ryhami příčnými. K jižní straně nalezeny ještě dva bronzové náramky otevřené, 0·7 cm. silné, 5·9 v světlosti na povrchu čtyřikrát příčně ryhované (tab. XXIII. č. 5.).

O něco hloub v popelišti, téměř uprostřed mohyly, pod bronzou, vyskytly se jantarové korále, jichž jsem po páravé polodenní práci dobyl 26, a sice 4 velké a 22 malé, jež původně patřily k jednomu nákrčníku. Z větších korálků byly 3 zachované: byly podoby nepravidelného obdélníka, na jehož hoření užší straně vystával krček z plochých stran vždy provrtaný: 1) 0·6 cm. silný, 3·1 cm. dl., 1·7 cm. šir., s krčkem 0·8 vys., 0·9 cm. šir., na povrchu byl slabě vyhraněný; byl na šířku (od jedné příčné strany k druhé) čtyřikrát provrtán; 2) poněkud zahnutý obdélník 0·7 silný, 3·1 dl., 2·2 cm. šir., s krčkem 0·9 dl., 0·8 šir., byl rovněž čtyřikrát provrtán na příč a nad hoření dírkou zlomen; 3) 0·7 silný, 3 cm. dlouhý, 1·9 cm. šir., s krčkem poněkud nakloněným, 0·5 vys., 0·6 širokým, byl pouze třikrát provrtán; 4) byl v polovici zlomen i nedaly se rozměry určit. Malé korálky byly kulovité, delší i kratší, na příč provrtané. Mimo to nalézaly se podle těchto korálků bronzové spirálové rourky pouze 0·3 cm. silné a velice křehké, jež nejspíše též k nákrčníku patřily.

Korále tyto tvořily původně nákrčník poněkud složitý: velké korále patrně visely shora dolů, jsouce k nějaké šňůře kolem krku položené připevněny, menší korálky pak patrně byly mezi těmito většími umístěny 3—4 řadami na nitích příčnými dírkami provlečených; spirálky bronzové byly pak buď mezi korálky jantarovými, neb tvořily zvláštní řady neb dokonce snad mohly býti i kolem krku, tak že bylo možná, že nákrčník složitý z jantarových korálků visel velkými korály na šňůře, na kteréž navlečeny bronzové spirálky, což arci dnes těžko se dá rozhodnouti; na výkresu (tab. XXIII. č. 30.) spirálky umístěny jako zvláštní příční řada.

Nákrčník podobný dle mého vědomí u nás poprvé nalezen, jakkoli jantar z mohyl jest známý (na Ůirhanu u Poněšic, u Ostřetic a j.); ojedinělým úkazem však není, ne sice v totožném, ale přece v obdobném složení: vyskytl se na známém pohřebišti Hallstattském (Sacken, D. Grabfeld v. Hallstatt, tab. XVII. č. 28. 30.) a objevuje se sporadicky, kam kultura Hallstattská zasáhala

(Dr. Naue, Die Hügelgräber am Ammer- u. Staffelsee, tab. XXXIV. č. 14.). Spirálová plocha či růžice jest sice významná pro starší dobu Hallstattskou, ale náramky s rozštěpenými a v růžice svinutými konci se v Hallstattě nevyskytly. U nás je známe z mohyl u Horního Metelska (Pam. arch. XII. 158., tab. VIII. č. 4.), kdež nalezeny byly pohromadě s prstenem v dvě spirálové plochy či větší růžice vybihajícím, pak u Plava (Pam. arch. VII. 306., obr. 3.), pak u Nového Dvora blíž Písku (sbírky musejní). Stojí tedy mohyla tato svými dary pohřebními s polovice ve spojení s kulturou Hallstattskou, kdežto v druhé polovici (jehlice, druhý pár náramků) ještě pochází z kultury bronzové, kterážto spojitost pro naše mohyly jihočeské tak velice jest význačná.

Mohyla č. 8. byla 7 m. v průměru, výška obnášela 0·95 m. Při okraji nalezen věnec, pak následovala vrstva země, konečně mohutný kužel, jehož základní mohutné kameny proti sobě kladené nalezeny při jižní straně. Pod kuželem nalezena pouze vrstva popele.

Mohyla č. 2. byla 6 m. v průměru, 0·55 m. obnášela výška. Složení shledáno obyčejné: kamenný věnec, hlinitý obal, kužel z balvanů složený. Pod kuželem na původní zemi byla vrstva popelovitá, v níž vyskytly se střepiny na povrchu do červena opálené.

Mohyla č. 12. byla z větších: průměr obnášel 11 m., výška 1·20 m., na mohyle stálo do 15 stromů. Kopáno současně z jihu a severu, pokud stromy dovolovaly, na 4 m. široko. Na severní straně po prokopání kamenného věnce a hlinitého obalu byl kužel z balvanů skládaný, kdež mezi kamením v hloubce 80 cm. nalezena rozbitá nádoba, která se sestaviti nedala. Na jižní straně hned za věncem objevila se vrstva popelovité půdy, která se táhla pod kužel; pod popelištěm byla do červena vypálená země, tak že i sporadicky se objevující kameny silně žárem byly zarudlé. Vrstva popele objevila se dále ke středu ještě dvakrát, ale více nenalezeno. V prostřed kamení vyskytalo se jen sporadicky, tak že by se po případě souditi mohlo, že v mohyle té byly vlastně dva kužele, čili že mohyla byla dvojče. Skáceli jsme již při průkopu dva stromy, a protože by při dalším kopání, které nad to neslibovalo mnoho úspěchu, bylo musilo padnouti ještě nejméně 6 stromů, zanechali jsme dokopání mohyly době, kdy bude zde paseka.

Mohyla č. 16. celkem 6 m. v průměru a —1 m. vysoká byla zase zajímavá: odkryt věnec, hlinitý obal a kužel 1·50:2·10 průměru. V hlinitém obalu nalezeny střepiny černého lomu, objeveno i úško, ale sestaviti se nedaly ani dva střepy. Při severozápadní straně objevena ve hloubce 30 cm. popelovitá půda a v ní rourková kostička vetchá a dva střepy. V hloubi pak 65 cm. pod tímto popelištěm nalezena zetlelá kostra záp.-vých. pochovaná. Z hlavy při západní straně položené byla

poněkud zachována dolní čelist, lebka sama byla úplně setlelá; odškrabováním hlíny medik p. Hlavín, který horlivě ke kopání přicházel, získal průřez lebky v hlíně sotva znatelný, dle kterého přibližná výška obnášela 150 mm., nejv. šířka 145, tak že by arci dle ne příliš spolehlivého tohoto měření lebka počítati se mohla ke krátkolebým. Druhý nebo třetí den našel p. Hlavín podle kostry též jen částečně zachované (odkryl jsem většinou kost pravou ramenní, část pánve, obě stehenní a pravou holenní kost, pravidelně položené, jak u koster na zádech ležících bývá) korál skleněný modrý, čtyřmi hlubokými ryhami podél zbrzděný, jak je nalézáme u koster s sovítky kroužky, čímž tento pozdější pohřeb v staré mohyle byl datován.

Mezitím kopal jsem s protivné strany a našel jsem v stejné téměř hloubce, asi 60 cm. od nohou kostry ke straně jižní vlastní pohřeb: popeliště a dvě rozmačkané nádoby, z nichž jedna z plavené hlíny červeného povrchu byla patrně džbánček podobný onomu č. 17., jen že jsem ji nedovedl sestavit, druhá byla obyčejná nádobka s úškem, z hlíny černé zrnité, kterou jsem též nesestavil. Jiných darů pohřebních nenalezeno.

Mohyla č. 20 pouze 4 m. v průměru a na 0·80 m. vysoká byla složení poněkud odchylného: byla téměř bez kamene. Takofka pod trávníkem, docela ve vrchní hlíně nalezeny k s.-v. dvě nádoby větší rozmačkané. Něco dále k jižní straně nalezeny též blíže povrchu dvě nádoby tuhané z plavené hlíny s vyvinutým hrdlem a úškem v dolní části zavrtaným (č. 29.) a v baňatosti šrafirovanými trojúhelníky zdobené (č. 27.), na docela malinké střípky rozbité a snad původně již neúplné, neboť se nedala větší část sestavit, ačkoliv jsem několik večerů se o to pokoušel. O něco hlouběji (asi 65 cm.) nalezeno popeliště s různými kůstkami a střeptinami jako pod č. 21., 22., 25., 26. vyobrazeny jsou, dále část dvojité nádoby s úškem (č. 19) červeného povrchu, jako o nich při jamách byla řeč, v mohylách pak tuším poprvé bylo pozorováno; nevím již, z které partie střeptů z větší části sestavena míška č. 20. barvy žluté, z plavené hlíny, s ulomeným úškem. Pod tímto popelištěm konečně jsme přišli na popelnici velikou v původní zemi položenou, která měla 50 cm. v průměru a byla podoby krajáče. Odkopána a oddloubána byla kolem do kola, ale jsouc již v zemi šeredně rozpučena rozpadla se v ruce při vyjímání ze země. V popelnici samé byl popel a pálené kosti, mezi kterými vyskytl se zlomek bronzové jehlice.

Zvláštní na mohyle té, která podle keramiky nebude se valně lišiti od mohyl ostatních, bylo především to, že nasypána byla převážnou většinou z hlíny; druhou zvláštností bylo neobyčejné množství — snad až 8 —

nádob pohřebních, konečně pak ona v původní zemi zasazená popelnice se spáleným tělem a stopou bronzu.

Mohyla č. 14., 9 m. v průměru, prokopána do hloubi 90 cm. Za věncem kamenným objevena v hlinitém obalu nádoba barvy červené, na střepy rozbitá, snad necelá. První popeliště objeveno bylo hned pod vrchními kameny, druhé 26 cm. pod kamenným kuzelem v žluté hlíně.

Mohyla č. 22. byla 8 m. v průměru s kamenným věncem. Kužel poměrně nebyl vysoký a již 30 cm. pod povrchem začínal v kamení silně hlínou míšeném popel; v hloubce 65 cm., již pod kamením nalezen okraj silné nádoby z černé zrnité hlíny červeně potřený a patrně již původně rozbitý, neboť střepy bylo lze daleko stopovati. Asi 1 m. hluboko, v pevné žluté hlíně seděla nádoba 50 cm. v průměru hoř. otvoru, podoby krajáče, červeně natřená, téže fabriky jako v č. 20. Byla rovněž okopána celá, ovázána slamou, ale nedala se opět vyzvednouti; rozsypala se celá. V nádobě byly i tentokrátě kosti nedopálené a popel, které přikryty byly mísou neb poklicí, arci rozmačkanou.

Mohyla č. 38. byla 4·60 m. v průměru. Kopáno na 70 cm. hluboko i nalezen pravidelný věnec, pěkně skládaný kužel z balvanů, na původní zemi bylo popeliště.

Mohyla č. 56., 1·50—2 m. v průměru, byla jaksi na večer posledního dne začata. Byla ona jedna z nejmenších, jakých kolem ohromné mohyly č. 23. bylo několik; byl jsem zvědav, zdali nenaleznu nějakou dětskou mohylku s dary pohřebními, které by měly zvláštější či odchylnější ráz. Jakkoli však mohylka tato byla sotva na povrchu znatelná, měla přece pravidelný věnec z notných kamenů složený, a i ve středu shledány na místě kuzele celé balvany. Již při věnci nalezeno pak několik druhů střeptů a podobně bylo pod balvany ve středu: byly tu střepy silné nádoby a veliké, červeně barvené střeptiny z malého šálečku, a červeného, ryhovaného okřínku. Hloub v původní zemi uhozeno opět na nádobu velikou, 52 cm. v průměru hořejším, která, jako obě předcházející, naplněna byla nedopálenými kostmi dorostlého člověka s popelem i střeptinami. Nádoba sama byla již v zemi rozpraskaná i věnoval jsem ještě jedno půldne, abych ji vybral z vnitř; zkusil jsem očistit ji též kolem, ale když se nádoba drobila, nezbylo než ji nejprv změřiti (výška byla 40 cm., šířka dna 16 cm.) a rozebrati; jakkoli však nádoba byla celá a při vybírání střeptů zbytečně nerozdroben žádný, nepoštětilo se mi přece, abych byl ji mohl opět sestavit; až bude na to více času, možná, že se to přece podaří.

Tak zakončil jsem kopání v „Hoře“ u Dobré, ponechav si asi dvě menší mohylky na dobu, kdy bude kopati pan kustos Szombathy, abych nemusil býti nečinným divákem, až bych jej při kopání navštívil. Proti nadání ohlásil své kopání p. kustos Szombathy ještě

v září téhož roku, ale mně nebylo souzeno, abych Horu, kde jsem i při šeredném počasí mnohou pěknou chvíli strávil, opět uviděl; z počátku byl jsem zaujat na Labi, později jsem se roznemohl. V době svého kopání navštívil p. kustos Szombathy jednou výstavu, i přijeli jsme schválně od kopání, abychom první zprávu uslyšeli; při té příležitosti dozvěděl jsem se, že v největší mohyle č. 23. byl jeden pozdější pohřeb kostrový, jinak že nenalezeno nic, co by za řeč stálo. Podobný pozdější pohřeb kostrový nalezen prý potom ještě několikrát. Jinak dle soukromé zprávy nalezen v mohyle č. 11. bronzový palstav, v mohyle č. 19. čtyry slabé náramky, jantarový velký korál, který byl rozkopnut, pak „obroušený kámen v podobě malé sekerky“.

Co do obsahu podobná skupina objevena byla „na Podřezích“ u Zbečna. První zprávu podal mi o nich prof. Strnad z Plzně na jaře r. 1889, i obrátil jsem se nejprve písemně v té příčině na p. učitele K. Sejkota, načež jsem o svatodušních svátcích do Zbečna zajel. Na cestě získal jsem společníka mistra Selinga, s kterým jsem nejprve starozitnosti Zbečenské prohlédl a pak i cestu na Podřezí podnikl a s majitelem pozemku p. Dvořákem kopání na dobu prázdnin smluvil. Ke kopání došlo skutečně v září téhož roku.

Skupina mohyl na Podřezí rozprostírá se na vypulíně Křivoklátské, která z údolí Berounky příkře vystupuje. Na pohřebišti samém býval dubový les, jenž před několika lety vykácen, a při té příležitosti rozkopána jedna mohylka, v které dělníci našli „mnoho bronzových věcí“; z těch zachránil p. lesní Pelz některé, jmenovitě jehlice zcela podobné oné na tab. XXIII. č. 1., které jsme loni viděli na výstavě. R. 1888 kopal kdosi na jedné mohylce tři dny a nenaleznuv ničeho, odešel; když pak hospodář zarovnával pole, našel pod posledními kameny opět bronz: byly to puklice podobné oněm na tab. XXIII. č. 23. 24., jen že menší, pak bronzové rourky podobné oněm na tab. XXII. č. 7., z nichž jsem některé již při prvé návštěvě obdržel pro museum, pak nalezeny dva náramky s růžicemi do sebe vložené (podobné na tab. XXIII. č. 8.), kteréž jsem rovněž pro museum od p. inspektora Jaroše obdržel, pak náramky totožné s oněmi na tab. XXII. č. 1., jež p. inspektor Jaroš pro budoucí museum Rakovnické uschovává.

Dnes na místě někdejšího lesa je pole. Uprostřed dolejší polohy polní zdálo se, že je nejpěknější mohylka, ale při zakopnutí se ukázalo, že tak homolovitě skála vychází na povrch. Zašli jsme tedy do polohy o něco vyšší, kde mohylky byly sotva znatelné. Zde odkryli jsme jednu z větších úplně kamení pěkně na povrchu složené leželo 6 m. v průměru na mrtvé zemi ve výši 60 cm., kuželovitá někdejší podoba byla sotva znatelná, věnc kamenný chyběl. Kámen vybírán se strany vý-

chodní; co se však dělníci pachtili s jeho vybíráním, našel jsem zcela na okraji severním stěpiny, pak i nádobu rozpukanou, která potom spleaná byla podoby kuželovité 27 cm., vys. 29 cm. v největší baňatosti, 10·5 v průměru dna; okraj byl poněkud přehnut, barva nádoby byla červená. Z ostatních dalo se souditi na osudíčko rozbité, nádobku tuhovanou, a malý šálek se vtlačným dnem. Jinak mimo něco málo popele nenalezeno ničeho.

Odkryl jsem ještě tři mohylky a rozkopal, ale mimo několik stěpin nenalezl jsem ničeho. Za to získal jsem dva kusy zlatého drátu, který původně stočen byl tak, že nejprve podvojně složen a pak spiralovitě stočen, jako v poslední době z několika nálezů podobných závitků do musea se dostalo. Týž byl nalezen hned podle mohyl na poli, kde se rozeznati dalo, že i tam mohylky zasáhaly, ač časem kamení vybráno bylo; bylo by tedy pravděpodobno, že i zlaté tyto spiraly, jestli v mohylce nějaké nebyly, snad do doby těchto mohyl padají, což by se jednak potvrzovalo nálezem Královéhradeckým, jednak i pohřebištem Hallstattským (Sacken, das Grabfeld v. Hallstatt, tab. XVII. 10. 16.).

Obě skupiny mohyl právě popsané jsou v mnohém ohledu nejen zajímavé, ale i poučné: Především sluší vytknouti, že nepravidelnost jejich rozlohy souhlasí s rozlohou mohyl jihočeských vůbec. Zdá se, že na pláni sporou travou porostlé neb zcela panenské žárové pohřby v mohylách ukládány buď na místě, kde tělo bylo spáleno (jako u Dobré v mohyle č. 4. a 12.) neb opodál. Tříkráte (v mohylách č. 20., 22., 56.) shledáno v mohylách u Dobré, že spálené tělo uloženo do popelnice veliké, která pak položena do prohloubené země, nad ní že položeny jiné nádoby, a pak že nanesena mohyla, ve dvou případech z kamene, jednou z hlíny s nepatrným množstvím kamene; pravidlem popel z hranice nasypan na původní zemi (kůstky nedopálené snad setlely a nejsou více znatelné, ale popel země nestrávil) a do popeliště toho neb na ně položeny dary pohřební — v jednom pouze případě se stopami žáru (mohyla č. 32.), často však již původně zlomené — jako jehlice v mohyle č. 4., meč v mohyle č. 13. a j.; jednou pouze (v mohyle č. 10.) utvořena byla pro nádoby pohřební skříňka z velkých kamenů; často mimo popel nenalezeno ničeho. Kámen na mohyly přinášen snad příbuzenstvem pravidelně dosti z daleka. Nepočítaje tedy výmínečný pohřeb s kostrou skrčenou v mohyle č. 30. jsou mohylky u Velké Dobré zejména podobny různým variantám mohyl jihočeských co do složení svého, v mnohotvárnosti své však nejvíce upomínají na skupinu Chrastavickou mohyl Milavečských, kdež také všechny druhy zastoupeny byly.

Co do darů pohřebních souhlasí obě skupiny mohyl rovněž s mohylami jihočeskými, neboť zastoupeny tu

předměty především doby bronzové, výminečně v obou skupinách vždy v jedné mohyle též spolu s předměty, které se hlásí ke kultuře Hallstattské: na pohřebišti u Velké Dobré mohyla č. 4., v níž nalezeny zmíněné svrchu náramky s růžicemi a jantarový nákrčník podoby Hallstattské jest dnes na pokraji jihozápadním pohřebišťe, ač není vyloučena možnost, ano jest více než pravděpodobným, že mohyly v témž směru dále se táhly, na pohřebišti na Podřezí ležela mohylka s náramky s růžicemi na straně východní, kdežto zase na př. na pohřebišti u Plava, kde jsem před pěti lety kopal, nejpozdější mohyly s železnými dary pohřebními, patrně již la Těneskými, ležely na západní straně pohřebišťe, tak že nelze stanoviti, že by kladení pohrbů se bylo dalo v určitém jakémisi směru.

Pohřební dary Hallstattského typu jsou jednotlivě přimísěny, poukazují arci k tomu, že mohyly sem spadající byly nasypány, kdy kultura Hallstattská kvetla, ale z výminečného jich vystupování nedá se nikterak souditi, že by mohyly ty sáhaly snad jen do počátku doby Hallstattské, neboť i v mohylách Plavských, které patrně již sáhají do doby la Těneské, jsou typy Hallstattské též jen výjimkou, a vyskytují se společně s pohřebními dary typu doby bronzové, což výmluvným jest svědectvím, že kultura Hallstattská k nám sice jednotlivými předměty vnikla, že však neopanovala pole.

Co do jednotlivostí sluší podotknouti, že bronzová jehlice s plochou hlavičkou a vroubkovaným vývalkem, jakož i lité náramky otevřené s ozdobami rýhovanými jsou v největší části mohylových skupin jihočeských zastoupeny; náramky tepané, vroubkované, jako pozdější,

vyskytají se také dosti často. Bronzové meče nalezeny u Milaveč (Pam. arch. XII. tab. XVII. 3.), bronzové dýky častěji u Horomyslic (Pam. arch. tab. XV. č. 9.), u Podřaznic (Katal. retrosp. výst. č. 63); v Čirhanu (tamtéž č. 67.), u Ostřetic (tamtéž č. 70.—73.), na Husíně (tamtéž 74.—79. a j.), bronzové nože s prolamovaným řapem v jednom kadlubu ulité nalezeny u Ejpovic (Pam. arch. XII. tab. XV. č. 4.) a u Chejnova (Kat. retrosp. výst. č. 63.), bronzové kolečko čtyřramenné v mohylách za Dunajem bývá častější (snad jako náhrada pověstných vozíků bronzových) a rovněž i bronzové puklice (phalery) a duté bronzové trubičky častěji se vyskytly: v Plavu a u Rataj obojí, u Sepekova a Habartic pouze puklice (sbírky musejní). Co se posledních dotýče, tu mínění o určení jejich je rozdílné: na pohřebišti Hallstattské doby v St. Lucii nalezeny na hlavách koster koňských (Hoernes Urgeschichte 542.), v krajině na pohřebišti téže doby u St. Margarethu nalezeny jako ozdoby kožené helmy, podobně jako vyznačeny jsou na titule Bologneské (Hoernes 588. 565.); Gross (Protohelvets p. 86. tab. XXV.) považuje phalery za ozdobu neb odznak mužů, jakož i u Peccatelu v Meklenbursku (Meklb. Jahrb. IX. 371.) nalezeny na koži připevněné, což i o známém hrobu Plavském by se tvrditi mohlo; různá velikost phaler na Podřezí i u Dobré a jich spojitost s dutými rourkami nasvědčovala by poslednímu.

Keramika odpovídá celkem typům mohyl jihočeských až na část dvojnádobky (tab. XXIII. č. 19.), která jest úkazem ojedinělým; charakteristické džbánečky, podobné oněm č. 16. a 17. nalezeny u Hoř. Metelska, (Pam. XII. tab. VIII. č. 17.) a na Husíně (Pam. XIV. tab. č. 33.) a j.

